

ARI BİR DÜNYA

Prof. Dr. Arif AKMAN

20. yüzyılda ve özellikle 2. Dünya Savaşından sonra yalnız büyük endüstri memleketlerinde değil, aynı zamanda endüstri kurma çabasında olan memleketlerde de büyük bir "Çevre Sorunu" ortaya çıkmıştır. Kuşkusuz endüstri insanlara bir çok yenilikler, rahatlıklar, kolaylıklar ve iş yeri, yani geçim olanakları sağlamaktadır ama, bir taraftan da dünyamızı kirletip durmakta, doğanın güzelliklerini bozmakta ve temiz havamızı da zehirlemekte olduğu gibi, endüstri artıkları da nehir, göl ve deniz kıyılarını kirletip aynı zamanda bu sulardaki canlı varlıkları da yok olma tehlikesine sokmaktadır. Nerede ise okyanuslar da bu afetten nasibini alacak gibi görünmektedir.

Bu durum karşısında artık bir çok endüstri memleketlerinde nehirlerle göllerin sularından şehir ve kasabaların su gereksinmesi karşılanamaz olduğu gibi bu sulardaki canlılar, yani balıklar da yok olmuş, nehir, göl ve deniz kıyıları plajlarından yararlanma olanağı kalmamıştır. O kadar ki bir kaç yıl önce örneğin Almanya'da Ren sularına girmek yasaklanmış, bu yasağa uymayan bir genç kız, Ren sularına girdikten kısa bir süre sonra, zehirlenmekten ölüvermiştir. Oysa önceleri Ren nehri kıyıları yaz mevsimi boyunca milyonlarca insanın yararlandığı plajlardı.

Almanlar Ren ve Mozel sularını temizlemek için son yıllarda milyonlarca mark harcamışlar ve harcamaktadırlar. Bu nehirlerdeki balık varlığı da yok olmuştur. Ren ve Mozel'in temizleme işine Almanya ile birlikte İsviçre, Fransa, Lüksemburg ve Hollanda da katılmaktadırlar, zira bu memleketler şehir ve kasabalarının su gereksinmesi için bu sulardan yılda 20 milyon metreküp su almaktadırlar.

Görünüşe göre biz insanlar, oturup kalktığımız yerleri ve çevreyi kirletip oraları yaşanamaz hale getiren yaratıklar durumuna girmişizdir.

Yeni endüstri kurma çabasında olan memleketler bu bakımdan avantajlı bir durumdadırlar denebilirse de, şayet bu memleketler endüstri memleketlerinin düştükleri durumdan ders alıp ona göre önlemler alabilirlerse! Endüstri kurma çabası içinde olan yurdumuz da galiba bu konuya pek önem veriyor gibi gözükmemektedir ki, buna örnek olarak da İzmir, İzmit Körfeziyle İstanbul plajların ve Haliç'in düştükleri durumdur. Oysa turizm bakımından da deniz

kıyılarımızın temiz kalması da pek önemli olsa gerektir.

Bu yazıda ise çevreyi olumsuz etkileyen başka bir durum söz konusu edilmiştir. Çevrenin ve doğanın bozulmasına neden olan etkenler sık sık gözler önüne serilirken, temizlik için kullandığımız ve "Çamaşır Temizleyiciler" diye adlandırdığımız kimyasal maddelerin de canlı varlıkların yaşamlarını bozduklarının ve karıştırdıkları sulara da bir çok bakterilerin üremesine yol açtıklarının pek de farkında değiliz.

Temizlik yapıyoruz diye kullandığımız bu temizleyici kimyasal maddelerin, âdeta temizlik sözü ile alay eder gibi, bir taraftan da çevreyi kirlettiğini, daha doğrusu nehir, göl ve deniz kıyılarını bakteri yatağı haline getirdiklerini her halde düşünmüyoruz.

Şöyle ki; çamaşır temizlemek için kullandığımız kimyasal maddelerin içinde bol miktarlarda polifosfatlar bulunmaktadır. Fosfor, daha doğrusu fosfatlar ise bütün organizmalar için belli başlı bir gelişme faktörü olup, bu maddeler şehir ve kasabalarda kullanılmış sular ve ziraatteki sulama artıkları sularıyla nehirlere, göllere ve deniz kıyılarına taşınırlar.

Bu doğal sulara ise pek az bulunduğu için yukarıda söylenen yollarla bu sulara bol bol karışan fosfatlar, özellikle Alg'ler için ana besin maddesi görevini görerek bu Alg'lerin büyük ölçüde gelişip çoğalmasını sağlarlar. Ancak, bu arada bozulan Alg'ler suyun dibine çökünce, bunların çürümesini ve biyolojik ayrışmasını sağlayan bakteriler de büyük ölçüde oksijen harcamış olurlar. Oysa oksijen, bu sulardaki balık yumurtası yatakları ve balıkların yaşaması için hayati bir önem taşır.

Şu halde doğal sulara karışan bol miktardaki fosfatlar, bir taraftan Alg'lerin geniş ölçüde çoğalmasını sağlarken, bir taraftan da bunların çürümesiyle bol besin maddesine kavuşan bakteriler de yine geniş ölçüde çoğalma olanağına kavuşmuş olurlar.

Sonuç olarak bu doğal sular, bakterilerle dolu bir ortam durumuna gelmiş olurlar. Artık bu sular ne su gereksinmesini karşılayacak bir kaynak olurlar, ne de plaj olarak kullanılabilirler. Öte yandan artık sulara taşınan deterjanları da her halde bu çevre kirletici etkenler arasında saymak gerekir.